

УДК 719.3

І. Г. Абрамюк

*канд. арх., в.о. доцента кафедри**Луцького національного технічного університету*

## СТАН ЗБЕРЕЖЕННЯ ІСТОРИЧНОСФОРМОВАНОГО ЖИТЛОВОГО СЕРЕДОВИЩА У МІСТІ ЛУЦЬКУ

Анотація: в статті виконано оцінювання стану збереження пам'яток житлової архітектури в м. Луцьку зведених впродовж 20-30-тих років ХХ ст. Виявлено, що в переважній більшості історичний житловий фонд знаходиться у задовільному стані та потребує лише зміцнення конструкцій, оновлення декору та тиньку.

Ключові слова: архітектура житла, фасад, декор, конструктивні елементи, пере пристосування пам'яток архітектури.

**Постановка проблеми.** З активізацією темпів будівництва житла та його реконструкції в сучасних умовах розвитку міста Луцька, як центру Волинської області, спостерігається тенденція забудови історичного ареалу міста та перепристосування об'єктів архітектурної спадщини. Очевидно, що основною ціллю процесів забудови цієї території є забезпечення захисту від деградації і знищення давніх будівель і споруд, надання їм нових вартостей, спроба активізувати їх заселення та використання [2, с. 12]. Але досить часто спостерігаються негативні тенденції проведення „косметичних” ремонтів, невідповідних пристосувань будівель та будівництво нових дисонуючих об'єктів без врахування навколишнього середовища. Така ситуація вказує на необхідність розгляду проблеми – визначення стану фізичного збереження існуючої забудови в історичних кварталах міста та виявлення автентичних рис у луцькій архітектурі для окреслення концепції їх подальшого використання.

**Виклад основного матеріалу.** Серед численних історичних міст України, м. Луцьк вирізняється багатою на події історією. Протягом свого понад 900-літнього розвитку місто було і княжою резиденцією, і центром воєводства, і повітовим містом губернії, і центром області. Очевидно, що всі політичні та економічні зміни відобразилися у вигляді широкої типологічної та стилістичної архітектурної палітри. Власне, найактивніший розвиток архітектури та будівництва припав на 20-30-ті роки ХХ ст., періоду розквіту польської держави, внаслідок активізації будівельних процесів, які зумовили появу на вулицях і площах міста будівель і споруд, що презентували різні стильові напрямки в архітектурі [1, с. 49 - 62]. Власне, житлова архітектура саме цього

історичного періоду потребує детального дослідження з метою збереження та ефективного використання.

Для розробки концепції ефективного використання житлової архітектури м. Луцька 20-30-тих років ХХ ст. було виконано оцінювання стану збереження конструктивних та декоративних елементів будівель, зведених з використанням різних будівельних матеріалів (дерев'яних, цегляних та комбінованих). Комплексний підхід вирішення питання збереження історично сформованого середовища ґрунтувався на натурному обстеженні об'єктів архітектури.

В результаті обстеження конструктивних елементів житлових будівель наявність тріщин, пошкодження тиньку, знищення декору, руйнацію окремих частин, їх було розділено на три групи. До першої віднесені будинки, конструкції яких збереглися у відмінному стані або вже були проведені роботи з ремонту, реставрації чи реновації. Це ряд комерційних домів на вул. Лесі Українки: №№ 5; 46, 53, 61, 63; Богдана Хмельницького: №№ 15, 23, 45; Кривий Вал: №№ 12 (1927), 17 (арх. Тимошенко), 29; Крилова: №№ 3, 5, 6 (арх. С.Тимошенко), 8; особняки на вул. Богдана Хмельницького, 10 (арх. О.Лушпинський), 5 (арх. П.Пилипчук) та 12 (арх. Т.Садковскі); на вул. Сенаторки Левчанівської, 5; Кафедральній, 25; Кооперативній, 1; Офіцерській, 1; Стрілецькій, 61; садиби на вул. Горького, 10; Івана, Франка, 2; Гайдамацькій, 3; дерев'яні садиби на вул. Костопільській та вул. Торговій, 2 (арх. О.Петров, 1937 р.).



Особняк на вул. Богдана Хмельницького, 10  
(арх. О.Лушпинський)



Будинок по вул. Крилова, 6  
(арх. С.Тимошенко)

Другу групу становлять будівлі, конструктивні елементи яких знаходяться в задовільному стані, але фасади потребують поверхневого ремонту (тинькування, фарбування, відновлення декоративних елементів, заміна віконних та дверних блоків). До цієї групи відносяться і прибуткові доми на головних магістралях, і муровані чи дерев'яні садиби на периферії, зведені в першій половині ХХ ст. Це. Наприклад, будівлі на межах функцій на вул. Лесі Українки: №№ 13, 15, 37; ряд чиншових будинків на вул. Ярощука; на розі

вулиць Лесі Українки та Пушкіна (арх. Т.Садковські, 1934 р.); на вул. Кривий Вал: №№ 27 (арх. Й.Новак, 1936р.), 16, 21, 23, 25; Шевченка, 12; Пролетарській, 22; Богдана Хмельницького, 38; С. Бандери: №№ 9, 12; Коперніка, 31; Ковельській, 18 (1927р.); Словацького, 14 (1907 р.), 2; Горького (1911р.) та Глушець; Данила Галицького, 5 і 7; будинки для офіцерів на вул. Стрілецькій; садиби на пр. Волі, 57а та Данила Галицького, 22.

До третьої групи збереженого в Луцьку житла віднесені будівлі, конструкції яких знаходяться в незадовільному стані і вимагають значного ремонту. Такі будинки розташовані на вул. Словацького, 5; Богдана Хмельницького, 28; Данила Галицького, 20.



Багатоквартирний будинок по вул. Коперніка, 31



Чиншовий будинок по вул. Ковельській, 18



Житловий будинок на дві родини по вул. Д.Галицького, 20



Житловий будинок на дві родини по вул. Б.Хмельницького, 28

Результати проведеного дослідження вказують, що основна частина житлової забудови Луцька, що зосереджена у центрі міста, знаходиться у доброму фізичному стані і потребує лише «косметичного» ремонту. Важливо відзначити, що при проведенні такого ремонту необхідно враховувати принцип колористичного вирішення фасадів та використання традиційних будівельних матеріалів.

Окрім того, зважаючи, на велику кількість зруйнованих в часі Вітчизняної війни будівель і споруд, на сьогоднішній день ідентифіковано

лише невелику частину житлових будинків міста. Результат проведеного порівняння дав можливість виявити, що основна частина житла відповідає первинному запроєктованому вигляду фасадів та композиційної побудови. Лише в незначній частці будівель виконувалися перебудови та прибудови додаткових об'ємів. Наприклад, планування садиб на вул. Ярощука №9 та Парковій №7 сьогодні змінилося внаслідок прибудови численних флігелів, що відобразилося на композиційній побудові споруд.

Також спостерігаються процеси часткового або повного облицювання фасадів новітніми будівельними матеріалами, в результаті яких будівлі зведені у першій половині ХХ ст. набувають рис сучасної забудови. Прикладом таких дій є дерев'яна садиба на вул. Драгоманова, 35 (поч. ХХ ст.), фасади якої в процесі ремонту були обшиті вагонкою, внаслідок чого будівля втратила свою автентичну особливість у вигляді декоративної різьби. Ще одним прикладом зміни фасадів історичних будівель є чиншовий будинок на вул. Парковій, 9 (арх. Ф.Кокеш, 1919 – 1939рр.). На сьогоднішній день до головного фасаду прибудовано сходи, змінені колористичне рішення, внутрішнє планування та вирішення самого фасаду. Проведена перебудова суттєво вплинула на сприйняття будинку як пам'ятки архітектури початку ХХ ст.

Ідентифікація архівних матеріалів та обстеження збережених житлових будівель міста дала можливість виявити, що переважна більшість житла різного типу (садиби, особняки, комерційні дома) не змінювали функціонального призначення протягом свого існування. Проте поряд із такими спорудами існують будівлі, функціональне призначення яких змінилося із житлового на громадське або ж торговельне. Прикладами таких змін є особняк на вул. Богдана Хмельницького, 5 (арх. П.Пилипчук), де розташовано приміщення Укресімбанку; будинок на вул. Словацького, 3, де сьогодні знаходиться приміщення адміністративного суду; будинок на вул. Ковельській, 24, в правому крилі якого розміщується магазин; садиба на пр. Волі, 57а; особняк на вул. Богдана Хмельницького, 10 (арх. О.Лушпинський), сьогодні є приміщенням для Укрсиббанку. В результаті перепристосування будівель під нові функції, фасади змінюють своє колористичне рішення та декоративні елементи, що призводить до втрати пам'яткою автентичності.

**Висновки.** Аналіз стану збереження житлових будівель першої половини ХХ ст. у м. Луцьку дав можливість виявити, що незважаючи на існуючу практику перебудови, перепристосування та зміни конструктивних елементів і колористики споруд, історичний житловий фонд знаходиться у задовільному стані та потребує лише зміцнення внутрішніх конструкцій, оновлення тиньку й декоративних елементів.

Очевидно, що для подальшого якісного розвитку та використання об'єктів історичної архітектурної спадщини варто зберігати первинне функціональне призначення будівель, так як його зміна призводить до порушення об'ємно-планувальних рішень, зовнішнього декору та опорядження. Крім того, необхідно звернути увагу на збереження й відтворення елементів екстер'єрів будівель і споруд (архітектурного декору, графічних елементів, кованих деталей, зовнішніх конструкцій та ін.), а також малих архітектурних форм, скверів, парків у історичних ареалах міста: застосування ретроверсій та врахування стилістичної цінності кожної споруди при новому будівництві. При організації історичного міського середовища важливо враховувати ступінь його озеленення, так як надмірна висота та ширина крони дерев заважає ефективному сприйняттю архітектурно-художньої виразності пам'яток архітектури та окремих елементів.

Список використаних джерел:

1. Абрамюк І.Г. Принципи формування архітектури житла міста Луцька та їх актуальність в сучасних умовах: Дис. к.арх. 18.00.01 / НУ «ЛП». – Львів, 2011. – 262 с.
2. Бевз М.В. Методологічні основи збереження та регенерації заповідних архітектурних комплексів історичних міст України (на прикладі Західної України): Автореф. дис. д-ра арх. 18.00.01 / ХДТУБА. – Харків, 2004. – 32 с.
3. Березовецька І.А. Стан збереження та цінність садибного житла Львова першої третини ХХ ст. / Березовецька І. А. // Вісник НУ «Львівська політехніка». – Архітектура. – Львів, 2011. - № 674. – с. 371 – 377.

#### Аннотация

В статье осуществлена оценка состояния сохранения памятников жилой архитектуры в г. Луцке, возведенных в 20-30-х годах ХХ в. Определено, что в большинстве исторический жилой фонд находится в удовлетворительном состоянии и необходимо только укрепление конструкций, обновление декора и штукатурки.

Ключевые слова: архитектура жилья, фасад, декор, конструктивные элементы, изменения функций памятников архитектуры.

#### Abstract

The article written assessment of the state of conservation of residential architecture in the city. Lutsk consolidated within 20-30 years of the twentieth century. Revealed that the vast majority of historical housing stock is in good condition and needs only strengthen structures, updating decor and plaster.

Keywords: architecture home, facade, decoration, design elements, re adaptation monuments.